

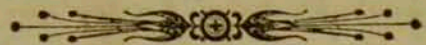
բողոքութիւնն ֆէս և խորալանի զգենուէլ,
և միաձայն հաւանութեամբ որոշուած
այս խնդիրն յօգուած առ յօգուած
գրեցաւ, և հասարակութեան դիւ-
րութեամբ և բարւոք իմանալու հա-
մար տարագրեցաւ:

Քանի մը դէպքեր. փոփոխութիւնս սրա-
տօնէից, կայսերական գնդին Վոսկոբի
նեղուցը փոխադրիչն, Օսմանեան նա-
ւաստրմին դէպ ՚ի Սեաւ, ծով ուղեւորիչն,
Պարսից Դեսպանին գալուստը:

Սոյն ժամանակին Ռուսաց մի քանի
նաւեր գալով Սեաւ ծովուն եզերքը
շինուած Սուղայ պօլին պաշարեցին և
սկսան նեղել և որովհետև մէջը գտնուած
զօրքը յառաջագոյն անտի խոյս տուած
էր, թշնամիք դիւրութեամբ տեղ-
ւոյն տիրեցին, և նորա պահապան
Միրմիրաններէն Պէնտերցի Խալիլ Համտի
փաշան կապանօք գերի վարեցին. ա-
սոր վրայ կայսերական կառավարու-
թիւնը փոյթ տարաւ այն կողմերը կա-
րելի եղածին չափ ամրացնել, և ուրիշ
հաւատարիմ պաշտօնեայններ խրկել:
Գալայի ալիք (հին բերդ) կոչեցեալ ամ-
րոցն եւս անձնատուր լինելով՝ թշնա-
մեաց ձեռք անցաւ, և բերդապահ,
արքունի սենեկապետ Ահմէտ աղայ
թշնամեացն կողմն անցած էր: Նիկոպօ-
լի պահապան ձէլալ փաշան պաշտօ-
նէն հանուելով քրտորեցաւ ՚ի Թէքիր
տաղ, և ապա հրամանաւ արքայի ինչ-
քը և ստացուածքը յարքունիս գրա-
ւեցաւ. փաշայութեան անուէն ալ բո-
լորովին ջնջուելով, միայն պէյ տիտղո-
սով մնաց: Մեծ տպարապետն Սէր ֆա-
րի Էրէֆ, Եփէլալ ամսոյ սկիզբը Շումլիի
բանակատեղին ժամանեց, և Ռումէ-
լի վեզիրութիւնը, որ տակաւին իւր
վերայ էր, կայսերական հրամանաւ Սէ-

լիմ փաշային տրուեցաւ: Ժամանակին
գէպքերը յայտնապէս կը ցուցնէին
թէ այս տարի թշնամիք մտադիր են
աւելի ծովեզերեաց կողմանց վերայ
բռնանալ, ժամն որոյ խիստ հարկաւոր
էր Պալքան լեռանց կողմերը օրինաւոր
վեզիր մի շրկել, ուստի Ռուսաճուքի
պահապան Ապտորահիմ փաշան Պալ-
քաններու սպարապետ անուանեցաւ,
և սորա նախորդ Հիւսէյն փաշան, իւր
տեղը յաջորդեց:

(Շարունակելի)

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԴԵՊՔ ՄԻ

Վերջին մի քանի տարիներու մէջ
բաղաքիս այլ և այլ կառավարչաց մի-
ակողմանի ընթացից շնորհիւ շատ ա-
ղէտներ կրեցինք, շատ բարբարոսու-
թեանց ենթարկուեցանք, և շատ ան-
գամ դարաւոր իրաւաւնքնիս կորսն-
ցուցինք. բայց ամսոյս 24ին տեղի ու-
նեցած դէպքը ոչ տեսած էինք և ոչ
տեսած էին մեր նախորդները, զոր մեք
տեսանք, ղգացինք և կարեւոր խոցե-
ցանք. սակայն ինչ օգուտ, քանի որ
արդարութիւն, իրաւունք եւ ամեն
նուիրական բան կառավարչի մը քմա-
հաճ կամքն է և ոչ այլ ինչ. ինչ օ-
գուտ, քանի որ շատ անգամ բողոքե-
ցինք, շատ անգամ աղտոյսիցինք և
շատ անգամ իրաւունքնիս ցուցնելով
պաշտպանութիւն հայցեցինք. սակայն
կայսերական Բարեխիսամ կառավա-
րութիւնը դժբաղդաբար ներքին եւ
արտաքին ծանր գործերով զբաղուած
լինելով՝ ուշադրութիւն գրեթէ չըկա-
րաց դարձուցանել:

Ամսոյս 24 ին տրչալուսոյն դէմ, Բեթլէհէմի մէջ մեր ազգայիններէն փոքրիկ երախայ մը կը մեռնի, տեղւոյն Մեր վանուց Տեսուչը Միւտիրին լուր կը տայ, որ ննջեցեալ ունիմք և պէտք է ըստ վաղեմի սովորութեան Սիւնա զարդ Գաւթէն անցնեմք մեր Եկեղեցին տանելու համար: Միւտիրը եղելութիւնը Կառավարչին կը հեռագրէ, պատասխան չըստանար, երկրորդ անգամ կը հեռագրէ, դարձեալ պատասխան չըստանար, ուստի մեր ժողովուրդը մինչեւ երեկոյ սպասելէն յետոյ՝ ժամը 12 ին ննջեցեալը Երուսաղէմ կը բերեն երկու հարիւր հոգւոյ բազմութեամբ: Կը հասնին Յունաց Ս. Եղիա վանքը, որ գրեթէ կէս ճանապարհին վերայ է եւ Բեթլէհէմէն մէկ ժամու ճանապարհ է, չը գիտցուիր ինչ պատճառաւ Կառավարիչը հոն կը գտնուի, նորա աղաները այս խուռն բազմութիւնը տեսնելով՝ կը հարցնեն և կ'իմանան, որ Հայ մանկան մը սրտաճըմիկ և անօրինակ յուզարկաւորութիւնն է: Ներսը Կառավարչին լուր կը տան անմիջապէս, և նա յետ դարձընել կը տայ ննջեցեալը հրամանագիր տալով՝ որ ըստ սովորութեան յուզարկաւորութիւնը կատարուի անարգել տմբողջ օր մը անթաղ թող տալէն եւ Բեթլէհէմէն մինչեւ Երուսաղէմ փոխադրելու յաւալի հարկին մէջ դրնելէն յետոյ:

Ննջեցեալը Բեթլէհէմ կը տանին հրամանագիրը նորէն չը գործագրուիր Յունաց վանուց տեսչի ընդդիմութիւն: Գիշերը ժամը 4 ին ննջեցեալը վերստին Երուսաղէմ կը բերեն: յուզարկաւոր բազմութիւնը յուզեալ Ս. Պատրիարքին կ'ելլէ, Ս. Պատրիարքը ինքն բսլորովին վշտաբեկ և յուզեալ հազիւ ուրեմն խռովեալ բազմութիւնը կը հանդարտեցնէ եւ կը համոզէ 'ի Բեթլէհէմ

դառնալ: որպէս զի Կառավարչին տուած հրամանագրին հակառակ չը գործուի, ժամը 5 ին՝ Արժ. Թարգմանը Ս. Եղիա Կառավարչին կը շրջէ: Երան Ս. Պատրիարքի կը բողոքէ: Բայց նա նախատանօք և արհամարհաւօք կը պատասխանէ. « Ի՞նչ կ'ըլլայ, եթէ գիշերով չը թաղուի, Գուք Հրէայ էք, որ գիշերով պիտի թաղէք: ձեր ժողովրդեան ըսածը լըբութիւն և էգեգիտը-լի-ն է, և այլն և այլն:

Գեռ ևս Տաճկաստանը շատ հեռի է և պիտի մնայ հիմնական բարեկարգութենէ, քանի որ այսպիսի գեգիտը վարուող կառավարիչները անպակաս են, և քանի որ կը գործեն անպատուհաս ինչ որ իրենց կամքը, կիրքը և հաճոյքը կը թելագրէ, Ո՛ւր եղած և ո՛ւր լսուած է, որ 30 ժամ ննջեցեալ մը անթաղ մնայ անիրաւութեամբ եւ բռնութեամբ: Վասն զի երկրորդ օրը մինչեւ ժամը 6 անթաղ կը մնայ, ո՛ւր տեսնուած է, որ ննջեցեալ մը գիշերով քաղաքէ քաղաք փոխադրուի: Լեռներու գլուխը աստ և անդ տարուբերի: Իբրեւ անարգ ինչ գիշեր ժամանակ փողոցներու մէջ մնայ շնորհիւ Կառավարչի մը, որոյ համար անձնական զուարճութիւնը և զբօսանքը աւելի կարեւորութիւն ունի, քան թէ այսպիսի եղեռական դէպքի մը առջեւն առնելու պարտաւորութիւնը: Ի՞նչպէս չը կասկածիմք, որ Կառավարչին Ս. Եղիա՝ Յունաց վանքը գտնուիլը և նոյն խակիւր հրամանագրով ննջեցեալը յետ դարձնելը աւելի նախատելու և աւելի անպատիւ ընելու նպատակաւ չէր, վասն զի եթէ յետ չը դարձներ, 18 ժամ առաջ պիտի թաղուէր:

Ահաւասիկ դէպք մի, որոյ նմաններն շատ հազուադէպ են ընդհանուր աշխարհի տարեգրութեանց մէջ: Եթէ

իրաւունք ունիմք մեր ննջեցեալը, մեր միւրաւթիւնը, մեր պսակը և մեր ուրիշ եկեղեցական հանդէսները անցընելու Աւանազարդ գաւթէն, ինչպէս դարերէ ՚ի վեր մինչեւ ցարդ անցուցած եմք. և ինչպէս նոյն իսկ իւր օրով շատ անգամ մեր այդ իրաւունքը ՚ի գործ դրած եմք, եւ զօր Օսմանեան Կայսերական Բարեխնամ Կառավարութիւնը իւր Բարձր Հրովարտականերով նուիրագործած է. ուրեմն ինչ իրաւամբ, ի՞նչ օրէնքով և ո՞ր արդարութեամբ քաղաքիս Կառավարիչը ոտնակոխ ընել կուզէ մեր իրաւունքը ամբողջ 30 ժամ մեր ննջեցեալը անթաղ պահել տալով, եւ մեր կրօնական սովորութիւնը եւ զգացմունքը նախատելով. իսկ եթէ չունիմք այդպիսի մի իրաւունք. դարձեալ ի՞նչպէս և ի՞նչ իրաւամբ մեր ննջեցեալը երեկոյին ուշ ատեն յետ դարձնել կրտայ հրամանագրով, որ ըստ սովորութեան կատարուի յուղարկաւորութիւնը:

Սոյն դէպքը, որոյ վերայ ո՛չ միայն այլ և այլ Քրիստոնէայ ազգեր, այլ նոյն իսկ բարեմիտ Մահմետականք ՚ի զարոյթ շարժեցան և իբրեւ անհաւատի և անկրօնի գործ դատապարտեցին: Ազգ. Վարչութեան և Ազգ. Լրագրութեան խորին ուշադրութեանը կը յանձնեմք:

ՄԻՐԶԱ ԵՒ ԱՆՆԱ

ԳՐԵԱՑ

Ո. Գ. ԲԱՐԽՈՒՏԱՐԵԱՆՑ

Սոյն գրքիւր 177 երեսներէ բաղկացեալ սիրավէպ մ' է, որ տեղի ունեցած է ՚ի Արաբաղ: Ունի իւր մէջ

հարսանեկան ինչ ինչ տեղական սովորութիւններ եւ այլ յիշատակներու հետքեր: Հայրենեաց յիշատակները ուր ալ ըլլան, որչափ ալ հնացած ըլլան, դարձեալ սրտագրաւ են և նուիրական, բայց միշտ իրենց բնական կերպարանին տակ: Թէ և Հեղինակը իւր Ուղերձին մէջ ըսած է, որ «Ընտրեցի Հայաստանի անշուք ոճով գրել», բայց իւր գործոյն ընթացքին մէջ եւրոպական վիպասանութեանց նմանելու բուռն ճիգ մը կ'երեւի, որով հայրենի ձեւն ու տիպը յուէտ կորսնցուցած է քան թէ՛ պահպանած:

Եթէ վիպասան մը երկրին կլիման, նորա ազգեցութիւնը, ժողովրդեան վարքն ու բնութիւնը և միանգամայն կրթութեան վիճակը առանց ՚ի նկատի ունենալու գրէլաւ վիպասան չէ. այս մեծ թերութիւնը կը նշմարուի ներկայ վիպասանութեան մէջ. եթէ հայկական անունները վեր առնեմք նորա մէջէն, ուրիշ բան մի չը պիտի գտնեմք, բայց եթէ եւրոպական վիպասանութիւն մի, որովհետեւ ըստ ամենայնի նորա վերայ ձեւուած և չափուած է:

Եթէ այս օրինակ վիպասանութիւնները կը կրթեն և կը լուսաւորեն, ըստ մեզ շատ իսկ են առ այս եւրոպական լեզուներէ թարգմանուածներն, ուստի Ո. Գ. Բարխուտարեանց դիմակաւոր հեղինակը աւելի մեծ և կարևոր ծառայ յութիւն մի ըրած կ'ըլլար, եթէ ըստ իւր կոչման և պաշտօնման բարոյական գործ մը նուիրէր Ազգ. գրականութեան՝ փոխանակ սիրավէպի մը: Անշուշտ ինքն եւս զգացած է իւր իրող ճի արդար հարուածը, որով չէ համարձակած փոխանակ Բարխուտարեանց կեղծ անուան՝ իւր բուն անունը դնել գործին ճակատը: